

Verbista páter **Bernard Kulha** SVD pôsobí už 32 rokov na juhoamerickom kontinente. Jeho misijné pôsobenie sa naplno mohlo rozvinúť po roku 1968, kedy opustil Slovensko, študoval v Írsku a nastúpil na svoju prvú misiu do Paraguaja, kde pracoval 11 rokov. Momentálne pôsobí ako misionár už 21 rokov v Bolívií. Má bohaté skúsenosti a o Bolívií a svojej práci nám poskytol nasledujúci rozhovor.

Majú geografické rozdiely v Bolívií vplyv na obyvateľstvo?

Bolíviu môžeme rozdeliť na tri geografické časti. V každej z nich žijú ľudia, ktorí sa od seba odlišujú. Aj misionárska práca v každej z týchto častí je iná.

Ktoré sú to časti?

Veľkú časť Bolívie tvorí náhorná rovina, ktorá sa volá Antiplano. Je zhruba vo výške 3500 m. nad morom. V tejto oblasti je život pomerne ťažký.

Pestujú sa tu zemiaky, ľudia chovajú hydinu, sú tu lamy, ďalej alpaca - zvierka podobná lame, ale trochu menšie. Ľudia sú tu pracovití a majú zmysel pre spoločenstvo, pre komunitu. Keď sa niečo stane, hneď to vyšetrujú. Keď napr. udrie blesk, pýtajú sa, prečo sa to stalo. Kto je na vine? Cítia, že v prírode je rovnováha a keď sa naruší, hľadajú vinníka. Miestami tu je cítiť

poverčivosť. Stalo sa napríklad, že zomrelo nepokrstené dieťa, keď práve prišli mrazy. Ľudia to pripisovali tomu, že dieťa nebolo pokrstené. Toto má vplyv aj na našu prácu.

Raz za mnou prišli ľudia z mŕtvym dieťaťom. Chceli ho pokrstiť. Povedal som im, prečo neprišli, kým žilo. Vysvetľovali mi, že nevedeli, že zomrie. Preto vždy zdôrazňujeme, že choré dieťa treba zobrať do nemocnice a tiež priniesť na faru, aby ho kňaz pokrstil. Nie vždy sa to však dá, pretože ľudia si často myslia, že keď dieťa prinesú do nemocnice, je odsúdené na smrť.

V tejto oblasti ste začínali. Aké boli vaše začiatky po príchode z Paraguaja?

Začínal som v tejto oblasti Antiplano. Pracoval som tam 10 rokov. Dva a pol roka som bol priamo na náhornej plošine a 7 rokov som bol v Coripate, kde sa pestuje koka.

Život tu bol dosť ťažký. Hoci Coripata je vo výške 1700 metrov, chodili sme aj 2-krát do týždňa do hlavného mesta La Paz, ktoré už je o dosť vyššie. Z Coripaty sa musí vystúpiť až do výšky 5000 metrov, potom sa zostúpi do výšky 3600 metrov do La Paz. Na vrchole býva sneh.

Ako vyzerá druhá a tretia oblasť?

Do druhej oblasti patria údolia vo výške asi 2500 metrov-Cochabamba. Tu je podnebie už subtropické. Sneh tam skoro nikdy nie je. Podnebie je tu stále ako na jar. Nie je ani veľmi zima, ani veľmi horúco. Teploty vystúpia v lete na 30-32 stupňov. V zime neklesnú pod nulu. Pestujú sa tu subtropické plodiny: pomaranče, figy, kukurica. Vyrába sa tu nápoj čiča, je to niečo ako pivo. Zomelie sa kukurica, nechá sa vykvasiť a po určitom čase sa to prevarí. Celý proces výroby tohto nápoja trvá okolo dvoch mesiacov. Rieky v tejto oblasti tečú viac na sever a začínajú tam amazonské pralesy.

Tretia oblasť je nížina na východe krajiny. Bývajú tam veľké horúčavy a pomerne sucho. Niekedy 40 aj 45 stupňov. V letnom období bývajú výdatné dažde. Od novembra do februára je najteplejšie obdobie a tiež veľa prší. V tejto oblasti je rozvinutý aj drevársky priemysel a chov dobytky, keďže sú tu vhodné pasienky.

Má podnebie vplyv aj na povahu obyvateľstva?

Podľa týchto troch oblastí môžeme rozdeliť aj obyvateľstvo.

Ľudia z Antiplana sú spoľahliví, pracovití a nerozprávajú veľa. Snažia sa sťahovať do nižšie položených oblastí, kde je život ľahší. Obyvatelia v nižšie položených oblastiach nie sú tak pracovití, ale sú zhovorčivejší. Nedá sa na nich veľmi spoľahnúť.

Začínal som vo vysokohorskej oblasti, potom som bol v Cochabambe. 4 roky som pracoval ako vychovávateľ v seminári v Cochabamba.

Kde pôsobíte teraz?

Teraz pracujem na nížine, na východe. Táto oblasť je známa tým, že tam boli tzv. „redukcie“. Evanjelizovali tu jezuiti a vytvárali komunity, kde ľudí aj ochraňovali. V oblasti, kde boli Španieli bolo zakázané otroctvo, ale v oblasti, kde boli Portugalci (Brazília) ešte zakázané nebolo. Preto sa „poľovalo“ na ľudí, ktorých odviekli pracovať na plantáže. Jezuiti sa o tom dozvedeli, preto potom zakladali osady, ktoré boli akousi „samosprávou“. Bol tam určitý poriadok a ľudia mali väčšiu bezpečnosť. Mmali spoločné polia, ktoré obrábali. Misionári ich pripravovali na krst. Mnohí ľudia Indiánov nepokladali za ľudí. Hovorili, že Indián nemá dušu. Preto misionári mali veľa práce. A to nielen s Indiánmi, ale aj so svojimi vlastnými ľuďmi, ktorí tam chceli zbohatnúť na úkor Indiánov, ba dokonca i bielych.

Existuje v Bolívií novodobé otroctvo?

Dnes už aj v tej najzaostalejšej oblasti krajiny majú ľudia vysielачky. Sú spojení s celou krajinou. Problémy s vykorisťovaním sú hlavne v pralesoch, kde je ťažko možné územie kontrolovať. V Bolívií však takéto oblasti nemáme. Tieto problémy sa vyskytujú viacej v brazílskych pralesoch.

V Bolívií sa stále pestuje koka. Na čo sa používa? Kde sa odváža a čo sa z nej robí?

Koka sa pestovala už pred príchodom Španielov. Inkovia mali veľkú ríšu. Patrila do nej časť Brazílie, Ekvádor, Peru, Bolívia, aj severná časť Argentíny a Chile. Inkovia boli charakteristickí dobrou organizáciou. Nemali svoje písmo. Keď chcel panovník poslať nejakú správu, posol sa musel odkaz naučiť a bežal niekoľko desiatok kilometrov, naučil správu ďalšieho, ktorý bežal ďalej, aby priniesol túto správu. Inkovia používali koku ako povzbudzujúci prostriedok. Používali ju aj ich bojovníci. To im pomohlo vlastne obsadiť také veľké územie. V dobách kapitalizmu, keď sa začalo rozvíjať baníctvo, sa koka používala ako osviežujúci prostriedok. Po jej užití baníci nepociťovali hlad a povzbudzovalo ich to k práci.

V druhej polovici minulého storočia začali ľudia z koky vyrábať kokaín. Vtedy prišli všetky problémy, ktoré dnes poznáme v súvislosti s drogami a ich užívaním.

Pred pár mesiacmi objavili v jednej oblasti na východe Bolívie fabriku na kokaín. Samozrejme, sú za tým veľké peniaze. Je veľa ľudí, ktorí žiaľ i takto chcú zbohatnúť.

Je možné koku v Bolívií pestovať?

Koka sa pestuje od nepamäti. Ľudia sa bránia zákazu jej pestovania. Problém je však v tom, že drogy sa vyvážajú do vyspelých krajín, ako USA, Európa, Japonsko, a preto tieto krajiny tlačia na to, aby sa pestovanie koky obmedzilo. Tieto krajiny zároveň kontrolujú územia z družice. Na pestovanie koky sú vyhradené určité územia, ktoré majú pokryť spotrebu v Bolívií, aby sa predišlo výrobe drog a ich vývozu do zahraničia. Skutočnosť je však taká, že na jednom území sa koka vykorení a zaseje sa inde. Najväčšími pestovateľmi koky v Južnej Amerike je Bolívia, Ekvádor a Peru.

Stretávate sa pri svojej misijnej práci s tým, že prichádzajú za vami ľudia, ktorí sú v núdzi a nemajú čo jesť?

32 rokov misionárom v Juž. Amerike

Napísal P. Martin Štefanec SVD
Pondelok, 12 December 2011 21:09

Áno, to sa stáva. Niektoré rodiny prichádzajú za mnou, aby som im pomohol. Keď sa v čase núdze pridruží ešte nejaká choroba, ľudia sú nútení žobrať.

S koľkými kňazmi pracujete na misijnej stanici?

Ako verbisti pracujeme aspoň dvaja, alebo traja na jednej stanici. Málokedy sa stane, že niekto je celkom sám. Je to oveľa lepšie, keď pracujeme ako tím.

V Bolívií je nedostatok kňazských povolaní. Prichádzajú stále misionári zo zahraničia?

Stále prichádzajú. Keď som pracoval v našom formačnom dome, tak ma jeden biskup pozval robiť misie v náhornej rovine. Išli sme do kopcov, navštevovali sme osady v horách. Na niektorých miestach nám povedali, že kňaz u nich nebol až 10 rokov. Tu som skutočne videl, aký je v Bolívií nedostatok kňazov.

Kolko má Bolívia kňazských seminárov?

Z desiatich diecéz, ktoré Bolívia má, je skoro v každej nejaký formačný rehoľný dom. A potom je jeden národný seminár, ktorý je v Cochabambe.

Žiaľ, mnohí seminaristi sú nestáli, na čom má zásluhu určite ich juhoamerický temperament.

Z ktorých krajín prichádza do Bolívie najviac misionárov?

Veľa misionárov prichádza z Poľska. Zo západnej Európy je tam veľa Nemcov, Španielov, Írčanov. Máme aj misionárov z USA.

32 rokov misionárom v Juž. Amerike

Napísal P. Martin Štefanec SVD
Pondelok, 12 December 2011 21:09

Čo sa týka verbistov, najviac nás prichádza z Ázie – Filipíny, India, Indonézia. Slovenskí verbisti sme tu štyria.

Na akom území sa rozlieha vaša farnosť?

Je to asi 40 x 40 km a patrí do nej 12 osád. Farnosť, v ktorej som pracoval predtým mala asi 120 x 40 km. Tá bola oveľa väčšia.

Pomáhajú vám v Bolívií miništranti, ako napr. u nás?

Áno, je ich veľa. A miništrujú nielen chlapci, ale aj dievčatá.

Raz za týždeň sa stretávajú, majú spoločné hry, zábavu a tiež sa spolu modlia.

Keď pripravujeme mladých na 1. sv. prijímanie alebo na birmovku, je to pre mňa príležitosť stretnúť sa s nimi.

Chodievate do každej osady zvlášť, alebo títo mladí prídu k vám?

Máme taký systém, že každá z týchto osád má svojho náboženského vedúceho. My týchto ľudí na misijnej stanici pripravujeme na túto prácu. Keď sú pripravení, môžu potom vyučovať v osadách a pripravovať mládež na prijatie sviatostí. Títo laickí katechéti sú veľkou pomocou každého misionára.

V Paraguaji ste pracovali 11 rokov. Ako by ste porovnali Paraguaj a Bolíviu?

32 rokov misionárom v Juž. Amerike

Napísal P. Martin Štefanec SVD
Pondelok, 12 December 2011 21:09

Paraguaj je oveľa menší ako Bolívia. Obyvateľstvo je veľmi podobné obyvateľstvu na východe Bolívie. Sú to veľmi otvorení a veselí ľudia. Na rozdiel od Bolívičanov si zachovali svoju pôvodnú reč guarani. V Bolívii sa mladí ľudia hanbia rozprávať pôvodnou rečou. Ľudia sú veľmi spoločenský a majú svoju typickú hudbu. Poznáme viacej druhov písťal, napr. funa, pifano, quena, ale aj iných nástrojov, ktoré patria k tunajšej kultúre. Typickú bolívijskú hudbu počúť všade, v meste i na vidieku.

Ako sa v Bolívii cestuje?

Asi najhoršie cesty boli v oblasti Coripata, kde som pracoval. Bývajú tam rôzne zosuny pôdy. Vtedy sa nedá pokračovať ďalej. Tam je tá známa „cesta smrti“. Ja som si na tú cestu zvykol. Zo začiatku som sa veľmi bál, pretože som jazdil vlastne po okraji priepasti, ale po dvoch mesiacoch som si na to zvykol a nemal som problémy. Cesta má šírku iba pre autobus, a preto sa niekedy musí cúvať k najbližšiemu rozšíreniu. Ten, kto vystupuje hore, má prednosť.

P. Martin Štefanec SVD (Hlasy November 2007)